

Téma: Hudební formy

Předmět: Estetická výchova hudební

Přidal(a): anezka

Fuga

- latinsky fuga = běžet, utíkat → jeden hlas utíká před druhým
- nejvýznamnější polyfonní forma
- rozvoj v baroku
- jedno téma, které v průběhu skladby prochází postupně všemi hlasy (většinou 3 nebo 4) jako kánon
- má tři části, které na sebe plynuje navazují (expozice, provedení a závěr)
- na konci skladby dojde k souznění, zazní pouze hlavní téma
- charakteristické rysy:
 - instrumentální skladba (určena pro nástroje)
 - téma
 - má plán, podle kterého jednotlivé hlasy nastupují
- 2 typy:
 - Fughetta = malá fuga - méně závažný obsah a kompozičně jednodušší
 - Fugato = hudba na způsob fugy, podobu fugové expozice, po které pokračuje hudba volně podle záměru skladatele
- Johan Sebastian Bach
 - *Braniborské koncerty* - jednou z vět bývá i fuga
 - *Toccat a fuga d moll* (Toccat = označení pro skladbu, která se hraje klavír či varhany)

Suita (svita)

- =soubor několika kontrastních tanců

- jednotícím prvkem je jednota tóniny
- 4 členné jádro + doplňující části - např. Menuet
- kořeny již v renesanci
- charakteristické rysy:
 - málokdy mají tance jedno téma
 - obsazení je sólové a orchestrální (cembalo, loutna, housle)
- Johan Sebastian Bach - *Francouzské suity, Anglické suity, Německé suity (Partity)*
- Georg Friedrich Händel - *Vodní hudba - 3 suity*

Concerto grosso = velký koncert

- = starší forma barokního koncertu (obě skupiny byly stejně důležité, protagonisté se snažili být co nejlepší, aby se dostali do té skupiny sólistů - tam hráli ti nejlepší, střídali se podle toho, kdo byl vybrán)
- skupinu sólistů a orchestr
- dvě skupiny nástrojů, které jsou rovnocenné - různé nástroje, střídají se a přebírají melodii
- založeno na hudebním soupeření hráčů
- princip - menší skupina nástrojů v sólistickém obsazení v kontrastu celého barokního orchestru
 - obě tyto skupiny (malá sólisté, velká orchestr) se v průběhu skladby střídají nebo hrají společně
 - důraz je kladen na smyčcovou sekci (virtuózní hra na housle)
 - součástí orchestru bylo také cembalo ve funkci continua (akordový doprovod)
- zpočátku 4 věty, později 3 věty - střídání pomalého a rychlejšího tempa
 - 1. věta = Allegro (rychlé)
 - 2. věta = Largo (pomalé)
 - 3. věta = Allegro (rychlé)
- S. Bach - *Branoborské koncerty* - jednou z vět bývá i fuga
- Antonio Vivaldi
- F. Händel - hobojevé koncerty
- čeští mistři - Zelenka a Stamic

Koncert

- z italštiny - concerto = koncert, dohoda
- = veřejná nebo společenská hudební produkce s živou hudbou
- hudební skladba je složena pro jeden nebo více sólových nástrojů doprovázených orchestrem
- skladby jednoho nebo více autorů, provozovány jedním nebo několika sólisty, orchestrem, pěveckým sborem, hudební skupinou
- rozdělení na věty
- vážná, populární hudba
- může se odehrávat v koncertní síni, v divadle, kostele, pod širým nebem..
- recitál = koncert jednoho hudebního interpreta nebo skladatele (např. Čajkovského koncert pro klavír a orchestr)
- Antonio Vivaldi - *Čtvero ročních období*
 - 4 věty (jaro, léto, podzim, zima) → v každé větě jiná nálada
 - terasovitá dynamika (zesilování, zeslabování), tečkovaný rytmus
 - mimohudební obsah = název
 - housle mají dominantní roli (jsou znát více než ostatní nástroje)

Sonáta

- sonare = znít
- = hudební skladba určená obvykle pro sólový nástroj nebo nástroj s doprovodem klavíru
- má dvě až čtyři samostatné věty - první věta mívá sonátovou formu
- z hlediska instrumentace:
 - sólové sonáty - jeden sólový nástroj (housle, flétna) + basso continuo (cembalo nebo varhany + violoncello) → celkem tři hudebníci
 - triové sonáty - dva sólové nástroje + basso continuo (cembalo nebo varhany + loutna) → celkem čtyři hráče

→ nejrozšířenějším hudebním útvarům

- výjimečně nacházíme sólové sonáty pro 1 nástroj - např. sonáty pro sólové housle J.S.Bacha
- z hlediska funkce (především triové):
 - sonata da camera (šlechtické)
 - stará taneční suita v komorním obsazení (jeden až dva nástroje + continuo)

- v 17. st. – třídílný cyklus – R-P-R
- sonata da chiesa (chrámové)
 - jako doplněk slavnostní bohoslužby
 - původně jednovětá skladba → v 18. st. – čtyřvětá – P-R-P-R

→ oba tyto druhy ve vrcholném baroku splynuly

Symfonická báseň

- = jednovětá programní orchestrální skladba
- patří mezi díla tzv. programní hudby = má od svého autora určený jiný nehudební program → je to zhudebnění určitého příběhu nebo obrazu (x absolutní hudba = žádný stanovený program)
- zakladatelem je Franz Liszt
- kratší než symfonie (cca 15 minut)
- obvykle má jednu větu
- více symfonických básní za sebou = symfonická svita nebo cyklus symfonických básní
- náměty : nejčastěji literární či dramatické dílo, které má kořeny v lidové slovesnosti (legenda, epos, mýtus, pohádka, pověst či obraz města, krajiny..)
- prvním významným následovníkem F. Liszta byl Bedřich Smetana se svou symfonickou básní Richard III.
- nejčastěji se vypráví známý příběh (Smetana – *Má Vlast* – 6 částí) x Smetana skládal i skladby bez známých příběhů – např. *Vltava* – i přesto se dá příběh vyprávět

Symfonie

- = skladba pro orchestr, patří k nejnáročnějším z hlediska kompozice i interpretace (je rozsáhlá)
- hudební útvar sonátového typu
- symfonie = volně přeloženo souzvuk, současné znění více zdrojů zvuku
- komponována pro velké nástrojové obsazení s možností uplatnění např. zpěvu nebo sboru
- vrcholem skladatelského i koncertního umění
- věty – každá má myšlenku a náladu
 - mezi nimi malá přestávka 5-10 sekund → netleská se

- rychlá, veselá – 2. pomalá, zpěvná – 3. živá, veselá
- většinou 4 věty, 4. v podobě ronda (vrací se k prvnímu tématu)

- rozvoj – hl. klasicismus, romantismus ale původ má v Antickém Řecku
- v průběhu staletí mnoho změn
- za otce považován Joseph Haydn (v té době už měla symfonie 4 věty, cyklická)
- nejvýznamnější představitelé: Joseph Haydn, L. van Beethoven, W. A. Mozart, Schubert, A. Dvořák

Rondo

- = kruh, kolečko → vrací se k 1. tématu
- typ hudby, kde se jeden díl několikrát opakuje a mezi jeho návraty jsou vkládány další témata
- nejdříve je hlavní téma → 1. melodie → hlavní téma → 2. melodie...atd.
- jednotlivé melodie spolu nesouvisí
- upevněno a hráno v klasicismu, ale vznik už dříve
- rychlejší, temperamentní
- mnoho klasických rondos má hudbu populárního nebo lidového charakteru
- např. Mozart, Nicolo Paganini – *Zvonkové rondo*